KOMISJONI OTSUS,

16. november 2004,

Saksamaa teraviljapiirituse tootjatele suunatud abikava kohta

(teatavaks tehtud numbri K(2004) 3953 all)

(Ainult saksakeelne tekst on autentne)

(EMPs kohaldatav tekst)

(2006/240/EÜ)

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut, eriti artikli 88 lõike 2 esimest lõiku 1,

võttes arvesse Euroopa Majanduspiirkonna lepingut, eriti artikli 62 lõike 1 punkti a,

olles kutsunud huvitatud isikuid üles esitama oma märkused vastavalt eespool nimetatud artiklitele [1] ja nende märkusi arvesse võttes,

ning arvestades järgmist:

I. MENETLUS

(1) 22. novembri 2000. aasta kirjaga esitasid komisjonile kaebuse kuus Saksa tööstuslikku tootmisettevõtet, kes kuuluvad tööstuslike alkoholitootjate liitu, seoses Saksamaa 2. mai 1976. aasta alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise seaduse muutmisega 22. detsembri 1999.aasta riigieelarve stabiliseerimisseaduse (*Haushaltssanierungsgesetz*) poolt [2].

(2) Kaebuse esitajad soovisid selle tuvastamist, et alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise seaduse (*Branntweinmonopolgesetz*) [3] muutmisega võttis Saksa seadusandja vastu sätte, millega rikutakse EÜ asutamislepingu artiklit 87, kuna tööstuslikke ja põllumajanduslikke teraviljapiirituse tootjaid, kellel siiani oli eranditult kõigil õigus abile, koheldakse selles mõttes ebavõrdselt, nagu veel ainult põllumajanduslikel tootjatel oleks õigus abi taotleda. Kaebuse esitajad väidavad, et uue korraldusega saavad põllumajanduslikud teraviljapiirituse tootjad vaieldamatu eelise, mida peetakse ühenduse konkurentsireeglitega kokkusobimatuks abiks.

(3) Komisjon palus Saksamaalt täpsemat informatsiooni vaidlustatud muudatuste kohta esimest korda 3. jaanuaril 2001. aastal. Saksamaa vastas sellele 14. veebruari kirjaga, et kõnealused abimeetmed tehti komisjonile teatavaks juba 1976. aastal ning et uus seadus on välja antud pelgalt olemasoleva mehhanismi parandamiseks. 16. märtsil 2001. aastal pöördus komisjon terve rea täiendavate küsimustega Saksamaa poole, kes palus seejärel ajapikendust, mida komisjon 9. aprilli 2001. aasta kirjaga võimaldas.

(4) 24. aprillil 2001. aastal saabus komisjonile Saksamaa vastus ning 19. novembril andis komisjon üle oma esimesed järeldused ja märkused. 19. detsembri 2001. aasta kirjaga jäi Saksamaa kindlaks oma 14. veebruari 2001. aasta selgitustele ja kinnitas veelkord, et kõnealune abi on ühenduse õigusnormidega kooskõlas.

(5) 22. veebruari 2002. aasta kirjaga nõudis komisjon Saksamaalt vastavalt nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määruse (EÜ) nr 659/1999 (millega kehtestatakse erieeskirjad Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 93 [4] rakendamiseks) artikli 17 lõikele 2 omapoolsete märkuste esitamist ja asjakohaste ettepanekute tegemist, kuidas teraviljapiirituse tootjatele toetuse maksmist käsitlevaid õigusakte EÜ asutamislepingu artikli 87 lõikega 1 kooskõlla viia. 19. märtsil 2002. aastal teatas Saksamaa komisjonile kirjalikult, et ta ei pea selliseid meetmeid vajalikuks, kuna ei saavat nõustuda komisjoni järeldustega. Eelkõige kehtivat see järelduse kohta, et teraviljapiiritus olevat tööstus-, mitte põllumajandustoode.

(6) 19. juuni 2002. aasta otsusega esitas komisjon Saksamaale mitmeid asjakohaseid meetmeid Saksa teraviljapiirituse tootjatele toetuse maksmist käsitleva seaduse muutmiseks. 19. ja 23. juuli 2002. aasta kirjadega teatas Saksamaa komisjonile, et ta lükkavat tehtud ettepanekud tagasi ning ei olevat seega nõus asjakohaseid meetmeid komisjoni poolt sätestatud aja jooksul rakendama.

---

[1] EÜT C 269, 8.11.2003, lk 2.

[2] *Bundesgesetzblatt* 1999. aasta I osa nr 58, välja antud Bonnis 28. detsembril 1999. aastal. Riigieelarve stabiliseerimisseadusele (*Haushaltssanierungsgesetz*) järgnes üldine Saksa riikliku alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise monopoli reform. Seadus jõustus 1. oktoobril 2000. aastal.

[3] 2. mai 1976 alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise seadus.

[4] EÜT L 83, 27.03.1999, lk1; muudetud 2003. aasta laienemislepinguga.

(7) Seepärast otsustas komisjon 16. oktoobril 2002. aastal vastavalt määruse (EÜ) nr 659/1999 artiklile 19, algatada küsitavate abimeetmete tõttu ametlikku uurimismenetlust. Otsus avaldati 11. septembri 2002. aasta *Euroopa Ühenduste Teatajas* ([5]), kusjuures kõiki asjaomaseid pooli kutsuti üles küsimuse all olevate meetme suhtes seisukohta võtma.

(8) Saksamaa edastas oma arvamuse menetluse algatamise kohta 12. novembril 2002. aastal.

(9) Komisjon sai kolmandatelt osapooltelt ühtekokku 54 kommentaari, sealhulgas oli üks arvamus ligi 2 000 allkirjaga. Kommentaarid anti Saksamaale üle 7. veebruaril 2003. aastal koos palvega omapoolsete märkuste esitamiseks. 26. veebruaril 2003. aastal palus Saksamaa komisjonilt vastamiseks ajapikendust, palve rahuldati 27. veebruaril. Lõpuks esitas Saksamaa oma vastuse komisjonile 19. märtsi 2003. aasta kirjaga.

(10) 5. juunil 2003. aastal leidis Saksamaa palvel aset kohtumine; seejuures andis Saksamaa 4. juunil 2003. aastal komisjonile üle kohtumist ettevalmistava kirja; 2. juulil 2003. aastal järgnes veel üks kiri.

(11) Kaebuse esitajad avaldasid komisjonile kirjalikult arvamust 13. augustil 2003. aastal enne istungit, mis toimus kaebuse esitajate ettepanekul 29. augustil 2003. aastal.

(12) 5. märtsil 2004. aastal andis komisjon Saksamaale üle kaebuse esitajate 13. augusti 2003. aasta kirja. Saksamaa vastas sellele 5. aprilli 2004. aasta kirjaga.

II. ASJAOMASE KORRALDUSE KIRJELDUS

A. Saksa alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise monopol ja selle areng

(13) Saksa alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise monopol sai alguse 8. aprilli 1922. aasta seadusega ([6]) ja seda muudeti 2. mai 1976. aasta seadusega ([7]), mis võeti vastu Euroopa Ühenduste Kohtu pretsedendiõiguse, muuhulgas kohtuasjas 45/75 (Rewe-Zentrale) ([8]) tehtud otsuse, tulemusel. Uue, 2. mai 1976. aasta alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise seadusega tühistati EÜ asutamislepingu artikliga 31 (endine artikkel 37) vastuolus olev territoriaalsetest kaitsemeetmetest tulenev hinnatoetuspoliitika ning asendati see hindade tasakaalustamise mehhanismiga.

(14) 9. aprillil 1976. aastal teavitas Saksamaa komisjoni vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 93 lõikele 3 (praegu artikli 88 lõige 3) koostoimes nõukogu 4. aprilli 1962. aasta määruse ([9]) nr 26 (millega kohaldatakse teatavaid konkurentsieeskirju põllumajandustoodete valmistamise ja nende toodetega kauplemise suhtes) artikliga 4, uuest muudetud alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise seadusest ([10]). Nimetatud määruse artiklis 4 sätestatakse: "*Asutamislepingu artikli 93 lõiget (1) ja lõike (3) lauset 1 rakendatakse abi suhtes, mida antakse asutamislepingu lisas II* [praegu ja edaspidi EÜ asutamislepingu lisa I; komisjoni lisatud kaldkiri] *loetletud toodete valmistamiseks või nendega kauplemiseks*" ([11]). Selle tulemusena on liikmesriikidel tavaline teavitamiskohustus ilma komisjonipoolse kinnituse nõudeta.

(15) Komisjonile esitatud teatises viitas Saksamaa sellele, et kavatseb ka edaspidi jätkata oma seadusjärgse kohustuse täitmist, milleks on omamaiste piiritusetootjate toodangu ostmine kulusid katva hinnaga.

(16) 1976. aasta teatises ei eristatud toodete liike, s.t neutraalset alkoholi ja aromatiseeritud alkoholi, nagu näiteks teraviljapiiritus. Komisjon ei teinud tookord märkusi teatise sõnastuse kohta.

(17) Vastavalt 1976. aasta seadusemuudatusele seisnes monopol alkoholi kokkuostmises ja turustamises rahandusministeeriumile alluva sihtotstarbelise ameti (*Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* – BfB) poolt. BfB ostab alkoholi seaduses tagatud hinnaga, rektifitseerib ([12]) selle ja realiseerib turuhindadega. Sellest on välja arvatud teraviljapiiritus.

([5]) EÜT C 308, 11.09.2002, lk 6.
([6]) *Reichsgesetzblatt* I, lk 335, 405.
([7]) Alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise seaduse muutmise seadus, (*Gesetz zur Änderung des Gesetzes über das Branntweinmonopol*), *Bundesgesetzblatt* I N 50, 7. mai 1976, lk 1145.
([8]) *EKL* 1976, lk 181 (punkt 27). (*Sammlung der Rechtsprechung des Gerichthofes und des Gerichts erster Instanz* – Euroopa Kohtu ja esimese astme kohtu lahendite kogumik) Antud kohtulahendiga tunnistas kohus eelkõige, et asutamislepingu artiklit 37 (nüüd artikkel 31) rikutakse, "kui imporditavale tootele kehtestatud maksud erinevad maksudest, mis on kehtestatud samalaadsele omamaisele tootele, mille suhtes kehtib otseselt või kaudselt monopol".
([9]) Teatises käsitleti kõiki riikliku monopoli alla kuuluvaid tooteid, sealhulgas teraviljapiiritus.
([10]) EÜT 30, 20.04.1962, lk 62/993, muudetud määrusega nr 49 (EÜT 53, 1.07.1962, lk 62/1571).
([11]) Seoses Amsterdami lepingu jõustumisega sai lepingu lisast II lepingu lisa I. Sellele vaatamata sisu ei muudetud.
([12]) Rektifitseerimine: alkoholi töötlemine destilleerimise, filtreerimise või mõne muu protsessi käigus.

(18) 14. juunil 1930. aastal rajatud osaühingule Deutsche Kornbranntwein-Vermarktung GmbH (DKV) ([13]) anti 2. mai 1976. aasta seadusega teraviljapiirituse puhul BfBga sarnased õigused, siiski eranditult ainult teraviljapiirituse kokkuostmiseks ja turustamiseks. 1976. aasta seadusega sai DKV erandliku õiguse esiteks osta kokku suurem osa kodumaisest teraviljapiirituse toodangust seaduses garanteeritud hinnaga, mis katab nii tööstuslike kui põllumajanduslike tootjate kulutused, ([14]) ja teiseks realiseerida turuhindadega teraviljapiiritust, mida on vajadusel enne töödeldud ja/või rektifitseeritud. Kuni aastani 2000 realiseeris rohkem kui 80% Saksamaal toodetud teraviljapiiritusest DKV ning ülejäänud 20% tootjad ise. ([15])

(19) DKV saab talle alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise seaduse paragrahviga 82 antud seadusjärgse ülesande täitmise eest vastutasuks hüvitist, mille suurus arvutatakse turuhinna puudumisel omahinna alusel vastavalt avalike tellimuste hinnakujunduse juhistele.

(20) Abikõlblikel saksa teraviljapiirituse tootjatel lasub tarnekohustus DKVle tootmisõiguste ulatuses, mille määravad igal aastal kindlaks riiklikud ametiasutused. Nad võivad alkoholi ka suuremas koguses toota, kuid hinnatagatis sel juhul enam ei kehti. Põllumajanduslikel alkoholitootjatel on (ilmselgetel põhjustel vastupidiselt tööstuslikele alkoholitootjatele) seadusjärgne kohustus töödelda omatoodetud toorainet (teravili) ja realiseerida destilleerimise käigus saadavaid kõrvaltooteid oma põllumajandustegevuses, s.t näiteks sööta destilleerimisel tekkivat raba veistele ja kasutada virtsa väetisena.

(21) Mõned piiritusevabrikud/alkoholitootjad realiseerivad ja turustavad kogu oma toodangu, või osa sellest siiski ka ise, ilma et nad seejuures kasutaksid DKV poolt pakutavat abi. Sellisel juhul saavad nad vastavalt neile antud tootmisõigustele DKVlt rektifitseerimise, ladustamise ja realiseerimise kuludega võrdväärse summa, mille DKV on kokku hoidnud. Seega on need tootjad rahaliselt pandud samasse olukorda tootjatega, kes müüvad oma toodangu DKVle.

([13]) Riikliku monopoliameti (*Reichsmonopolamt*, praegu *Bundesmonopolbehörde*) 1930. aastal rajatud ja praegu rahandusministeeriumile alluval tsiviilõiguslikul ühingul DKV (piiratud vastutusega äriühing) on erandlik õigus teraviljapiirituse turustamiseks.

([14]) Seda kuni 28. detsembri 1999 seaduse jõustumiseni.

([15]) DKV esitatud andmete kohaselt toodeti majandusaastal 2000/2001, s.t aasta pärast riigieelarve stabiliseerimisseaduse jõustumist, 24% ja majandusaastal 2001/2002 40,6% teraviljapiiritusest vabaturu tingimustes.

(22) Riigieelarve stabiliseerimisseadusega muudeti monopoli, eesmärgiga kärpida abirahasid. Esmajoones piirati abisaajate ringi ning korraldati osaliselt ümber abirahade jaotamismehhanismid. Alates riigieelarve stabiliseerimisseaduse jõustumisest saavad ainult põllumajanduslikud alkoholitootjad vanast korraldusest täiel määral kasu, kuna vastavalt muudetud alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise seaduse paragrahvi 40 lõikele 5 määrati tööstuslikele alkoholitootjatele majandusaastateks 2000/2001 kuni 2005/2006 ainult 50 tootmisõigust tavapärase saja asemel. ([16]) Pärast seadusega määratud üleminekutähtaega kuni majandusaastani 2005/2006 on abi taotlemise õigus veel ainult põllumajanduslikel alkoholitootjatel.

(23) Tööstuslikud alkoholitootjad, kes vastavalt riigieelarve stabiliseerimisseadusega muudetud alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise seaduse paragrahvile 58a pärast majandusaastat 2006/2007, s.t pärast 30. septembrit 2006. aastal, monopolisse üldse enam kuuluda ei tohi, võivad monopolist siiski juba alates 2001. aastast vabatahtlikult välja astuda. Tööstuslike alkoholitootjate vältimatu kahjumi kompenseerimiseks on seadusandja sätestanud, et need, kes astuvad monopolist välja ennetähtaegselt, peavad saama hüvitustasu. Nimetatud põhjusel on suurem osa tööstuslikest alkoholitootjatest otsustanud ennetähtaegse monopolist väljaastumise kasuks.

(24) Võrdse kohtlemise põhimõtte tõttu võivad seaduse kohaselt ka põllumajanduslikud alkoholitootjad avalduse alusel monopolist välja astuda; niisugusel juhul saavad nad samasugust hüvitist nagu tööstuslikud alkoholitootjad.

(25) DKV on 30. septembrini 2006. aastal kohustatud täitma talle 2. mai 1976. aasta seadusega antud ülesannet; edaspidi võiks tema ülesande üle võtta BfB.

B. **Kõnealuse abi kirjeldus**

Tootmiskulude kompenseerimine

(26) Alkohoolsete jookide tootmise ja importimise monopoli järkjärguline likvideerimine 1970. aastate teisel poolel ja turu avanemine tõid endaga kohe kaasa Saksa teraviljapiirituse impordi märkimisväärse kasvu ja teraviljapiirituse müügihinna samaaegse tugeva languse, ilma et see hinnalangus oleks tootjatele märgatavalt tunda olnud.

(27) Monopol kohanes (DKV ja BfB vahendusel) uute turutingimustega ja langetas oma müügihinna konkurentsivõimelisele tasemele. Nii langes ühe hektoliitri alkoholi müügihind 1976. aasta keskmiselt hinnalt 333 Saksa marka majandusaastaks 1999/2000 115 Saksa margale.

([16]) Majandusaasta algab iga aasta 1. oktoobril ja lõpeb sellele järgneva aasta 30. septembril.

(28) Majandusaastal 1999/2000 oli seadusega kindlaksmääratud kokkuostuhind, mida DKV pidi teraviljapiirituse tootjatele välja maksma, 263 Saksa marka ühe hektoliitri alkoholi eest (võrdluseks: BfB maksis muu kange alkoholi tootjatele 296 Saksa marka hektoliitri eest). Antud kokkuostuhind on arvutatud nii, et tootjate kulutused oleksid kaetud. Võrdluskulud moodustavad nn kohusetundliku tootja keskmised tootmiskulutused ühe hektoliitri alkoholi valmistamiseks. Samal ajal oli DKV makstav teraviljapiirituse müügihind ühe hektoliitri korral 157 Saksa marka (ühe hektoliitri neutraalse alkoholi hinnaks oli samal ajal 93 Saksa marka).

(29) Seega on tõestatav, et hüvitussüsteemi eesmärgiks on alkohoolsete jookide turustamise monopoli (ja ühes sellega ka DKV) puudujäägi tagajärgede leevendamine. Saksamaa esitatud andmete põhjal maksti teraviljapiirituse tootjatele ajavahemikul 1. oktoobrist 1999. aastal kuni 30. septembrini 2000. aastal rahalisi toetusi 36,6 miljoni Saksa marga (18,7 miljonit euro) ulatuses.

(30) Erinevus kokkuostuhinna ja turul makstava müügihinna (turuhinna) vahel kujutab endast ühetähenduslikult rahalist toetust. Seda Saksamaa ei vaidlusta.

Hüvitised ennetähtaegsel monopolist väljaastumisel

(31) Alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise seaduse paragrahvis 58a ette nähtud süsteem peab kergendama teraviljapiirituse tootjate väljaastumist monopolist. Nagu eespool (vt punkt 22) juba lähemalt selgitati, saavad ennetähtaegselt monopolist välja astuda soovivad alkoholitootjad vastutasuks vabatahtliku väljaastumise eest ja tegevusabi asemel kuni septembrini 2006 tootmiskulude hüvitist astmeliselt kahanevate summadena, mis makstakse välja iga majandusaasta esimese nelja kuu jooksul. Hüvitiste abil antakse tootjatele soovi korral võimalus monopolist väljaastumisest hoolimata niinimetatud vabal teraviljapiirituse turul edasi tegutsemiseks. ([17]) Seega on siin tegemist juba olemasolevate toetuste ümbersuunamisega, kusjuures tootjad võivad neid toetusi kasutada oma äranägemise järgi.

(32) Peaaegu kõik tööstuslikud ja ka mõned põllumajanduslikud alkoholitootjad on valinud eespool kirjeldatud võimaluse.

([17]) "Vaba" teraviljapiirituse turg moodustas 2001/2002. majandusaastal 40,8% koguturust.

Abi rahastamine

(33) Puudujääki, mis tuleneb kokkuostuhinna ja toodete turuhinnaga Saksamaal müümise vahelisest erinevusest, rahastatakse riigieelarveliste vahenditega. Seepärast tõsteti vastukaaluks alkoholiaktsiisi. Tegemist on tarbimismaksuga, mida rakendatakse nii kodumaise kui ka imporditava alkoholi suhtes.

Turg arvudes

(34) 1999/2000. majandusaasta lõpuks (enne seaduse rakendumist) oli Saksamaal 68 tööstuslikku ja 409 põllumajanduslikku alkoholitootjat, kes kokku tootsid 253 000 hektoliitrit teraviljapiiritust. 1. oktoobril 2001. aastal tegutsesid reformi käigus turul veel ainult 11 tööstuslikku alkoholitootjat 5 000 hektoliitri suuruse kogutoodanguga. Põllumajanduslike alkoholitootjate arv langes 340le, kogutoodanguga 142 000 hektoliitrit.

(35) 57 tööstuslikku alkoholitootjat, kes monopolist ennetähtaegselt välja astusid, said 2001/2002. majandusaasta lõpuks hüvitist kokku 5,9 miljoni euro väärtuses, kuus põllumajanduslikku alkoholitootjat 0,6 miljonit eurot. 47 alkoholitootjat, kes oma toodangu (kokku 5 400 hektoliitrit teraviljapiiritust) ise realiseerisid, said selle jaoks abi 315 000 eurot. DKV sai 2001/2002. majandusaastal rahalist toetust 6,6 miljoni euro ulatuses.

C. **Huvitatud isikute märkused**

(36) Pärast menetluse algatamise otsuse avalikustamist sai komisjon 54 seisukohavõttu kolmandatelt isikutelt, kelle hulgas oli füüsilisi isikuid, ettevõtteid, ühinguid ja kutseorganisatsioone. Neist ülekaalukas enamik (47) suhtub antud menetluse lähtepunktiks olevatesse komisjoni poolt ette pandud meetmetesse eitavalt; kolm arvamust olid osaliselt ja neli arvamust täiesti positiivsed.

(37) Neli positiivset arvamust tulevad alkoholitööstuse esindajatelt, kes on isegi seisukohal, et komisjon ei olevat menetluse alustamise otsusega veel piisavalt palju teinud ning et Saksamaa alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise monopoli tuleks põhjalikult reformida.

Põllumajanduslikud tootjad

(38) Kõik 35 põllumajanduslikku alkoholitootjat võtavad komisjoni seisukoha suhtes eitava hoiaku. Neist enamuse korral on tegemist väikeste põllumajanduslike pereettevõtetega. Peamiselt vaidlustatakse komisjoni käsitust, mille kohaselt teraviljapiiritus on tööstustoode. Nende arvates on täiesti ühetähenduslikult tegemist põllumajandustootega. Kritiseeritakse ka komisjoni kasutatavat mõistet "teraviljapiiritus"; DKV poolt kokkuostetava toodangu nimetuseks oleks sobivam "tooralkohol" või ka "teravilja-tooralkohol". DKV kokkuostetav alkohol ei olevat joomiskõlbulik toodang, seda tulevat veel edasi töödelda ja/või rektifitseerida. Osaliselt argumenteeritakse, et põllumajanduslike alkoholitootjate olukorda ei saa võrrelda tööstuslike ettevõtetega, kuna nende suhtes ei kehti ühesugused piirangud. Sellega seoses süvenetakse üksikasjalikult teraviljapiirituse tootmisprotsessi erinevatesse astmetesse, mis tulenevat majandusringluse süsteemist (teraviljakasvatus, alkoholi tootmine, piirituseraba kasutamine loomatoiduks, virtsa kasutamine väetisena teraviljakasvatusel) ning nõudvat rangelt ökoloogilist menetlusviisi. Põllumajanduslikud alkoholitootjad on seetõttu arvamusel, et nende suhtes peaks ka edaspidi kohaldatama EÜ asutamislepingu põllumajandustoodete kohta kehtivaid eeskirju. Juhul kui nende suhtes rakendataks EÜ asutamislepingu karmimaid konkurentsireegleid, olevat nad põllumajanduslikest ettevõtetest, kes oma alkoholitoodangut BfB kaudu realiseerivad, paratamatult halvemas seisus. Alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise monopoli kadumine alates 1. jaanuarist 2004. aastal viiks kõnealuseid põllumajanduslikke alkoholitootjaid kindla laostumiseni, sest paljud neist olevat teinud investeeringuid, mis neile siis enam jõukohased ei ole. Pealegi olevat alkoholi tootmine mõningatel juhtudel põllumajandusliku ettevõtte kõige olulisemaks tegevuseks, mistõttu selle kadumine tähendaks kogu ettevõtte eksisteerimise lõppu. Üks kutseühendus, kes esindab teraviljapiiritust omal käel realiseerivaid põllumajanduslikke alkoholitootjaid, peab teraviljapiiritust samuti põllumajandustooteks ning leiab, et komisjon ei tohiks seda määratlust mitte mingil moel muuta. Arvukates kommentaarides ollakse lõppkokkuvõttes arvamusel, et abimeetmed ei saavat konkurentsi kahjustada ega liikmesriikide vahelist kaubavahetust kitsendada, kuna teraviljapiiritus on alkohol, mida toodetakse ainult saksa keelt kõnelevates maades.

Kaebuse esitaja ja tööstuslikud piiritusetootjad

(39) Tööstuslike teraviljapiirituse tootjate liit kritiseerib menetluse algatamist, kuna seal tehakse ettepanek kõigi toetuste kaotamiseks, tegemata seejuures vahet põllumajanduslikel ja tööstuslikel alkoholitootjatel. Tööstuslike teraviljapiirituse tootjate liit olevat andnud tõuke menetluse algatamiseks, kahetsevat nüüd aga seda, et komisjon seab kahtluse alla tööstuslikele alkoholitootjatele makstavad hüvitised, mis olid mõeldud monopolist ennetähtaegse väljaastumise stimuleerimiseks. Kaebuse esitaja arvamusel ei kujuta hüvitised endast riiklikku abi EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 88 tähenduses. Pigem on tegemist ekvivalendiga tootmisõigustele, millest nad, vastupidiselt põllumajanduslikele alkoholitootjatele, peaksid loobuma. Ainuüksi usalduskaitse põhimõtete tõttu olevat riigieelarve stabiliseerimisseadusega ette nähtud hüvitiste määramine nõutav ja hädatarvilik, võimaldamaks asjaomastel alkoholitootjatel oma tegevust kuni üleminekutähtaja lõpuni majanduslikult aktsepteeritavatel tingimustel ümber korraldada, seda enam, et antud summad ei olevat kaugeltki nii suured kui uuest seadusest tingitud kahjum. Pealegi ei takista maksed liikmesriikide vahelist kaubavahetust, sest konkurentsi kahjustamist ei toimu – kõik kutseühenduse liikmed olevat teraviljapiirituse tootmise lõpetanud, kuna ilma rahalise toetuseta on doteeritud turul võimatu püsima jääda. Seevastu on kaebuse esitaja jätkuvalt seisukohal, et abi põllumajanduslikele alkoholitootjatele on ebavõrdse kohtlemise tõttu ebaõiglane. Kolm tööstuslikku alkoholitootjat nõudsid otseselt riigieelarve stabiliseerimisseaduse sätete, mis käsitlevad hüvitiste maksmist vastutasuks monopolist ennetähtaegse väljaastumise eest, säilitamist.

Ülejäänud seisukohavõtud

(40) Ülejäänud seisukohavõtud, sealhulgas arvamus ühel spetsialistilt, kes ütleb ennast osalenud olevat nõukogu. 29. mai 1989. aasta määruse (EMÜ) nr 1576/89 (millega kehtestatakse piiritusjookide mõiste määratlemise, markeerimise ja kujunduse üldeeskirjad [18]) ettevalmistamisel, või arvamus ühelt tarbijakaitseorganisatsioonilt, kes oli kogunud 2 000 allkirja, eitavad rangelt komisjoni menetluse alustamisel esitatud seisukohta. Seejuures kasutatakse enamjaolt samasuguseid argumente nagu põllumajanduslikud teraviljapiirituse tootjad, ning viidatakse eelkõige sellele, et teraviljapiiritus on toode, mida ka edaspidi peaks liigitama põllumajandustoodete hulka ja et komisjon ei tohiks selle toote traditsioonilisi valmistamismeetodeid küsitavaks pidada. DKV nõuab, et juhul kui komisjon jääb lõpliku otsuse tegemisel oma varem esitatud otstarbekohaste meetme juurde, tuleb nende meetmete elluviimise tähtaja kindlaksmääramisel järgida proportsionaalsuse põhimõtet ning pikendada üleminekutähtaega 1. jaanuarist 2004. aastal kaugemale, võimaldamaks asjaomastel ettevõtetel oma tegevust ümber korraldada.

D. **Saksamaa märkused**

(41) Saksamaa ei vaidlusta, et DKV kaudu tootmiskulude kinnimaksmine on oma olemuselt ettevõtlusabi. Siiski jääb Saksamaa arvamusele, et teraviljapiirituse jaoks peaks ka edaspidi kohaldama EÜ asutamislepingu põllumajandustoodete kohta käivad sätted ning et komisjon ei tohiks teraviljapiiritust tööstustootena käsitleda. Saksamaa ei jagavat mitte mingil juhul komisjoni arvamust, mille kohaselt monopoli raames valmistatud teraviljadestillaat

[18] EÜT L 60, 12.06.1989, lk 1; määrust on viimati muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 1882/2003 (EÜT L 284, 31.10 2003, lk 1).

ei ole mitte etüülalkoholi liigimõiste alla kuuluv põllumajandustoode, vaid hoopis piiritusena tähistatav alkohoolne jook ning kujutab endast seega tööstustoodet. Saksamaa põhjendab oma seisukohta sellega, et EÜ asutamislepingu lisa I sõnastus olevat ühetähenduslik ning et EÜ asutamislepingu teksti sisu ei võivat kahtluse alla seada tuletatud õiguse ettekirjutusega, nagu määrus (EMÜ) nr 1576/89 seda endast kujutavat.

(42) Oma argumentatsiooni toetuseks toob Saksamaa esile, et kohus on alkoholiaktsiisi mittediskrimineeriva olemuse kinnitamisega mitmes kohtuotsuses (muuhulgas 13. märtsi 1979. aasta otsusega kohtuasjas 91/78, (Hansen GmbH & Co/Hauptzollamt Flensburg) ([19]) ja 15. jaanuari 1985. aasta otsusega kohtuasjas 253/85, (Sektkellerei C. A. Kupferberg & Cie KG a.A/Hauptzollamt Mainz) ([20])) tunnustanud antud maksu kooskõlalisust EÜ asutamislepingu artiklitega 37 ja 95 (praegu artiklitega 31 ja 90) ([21]) ja seega kaudselt ka artiklitega 87 ja 88.

(43) Pärast selgitamist, et vastupidiselt kaebuse esitaja väitele ei ole tootmisõiguste puhul tegemist varalise väärtusega, kinnitab Saksamaa, et alkoholitootjate pikaajalise seotuse tõttu alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise monopoliga on monopolist ennetähtaegselt välja astuvatele alkoholitootjatele makstavate hüvitiste kujul tegemist hädavajaliku stiimuliga. Pealegi olevat põllumajanduslikel alkoholitootjatel võrdse kohtlemise printsiibi alusel samuti võimalus monopolist välja astuda ja seda nimelt samadel tingimustel nagu tööstuslikel alkoholitootjatel.

(44) Saksamaa viitab sellele, et – juhul kui komisjon peaks jääma oma hinnangu juurde – on nii monopoli allesjäävatele alkoholitootjatele antavate tegevustoetuste kui ka monopolist ennetähtaegse väljaastumise eest vastutasuna makstavate hüvitiste korral ilmtingimata vajalik mitmeaastane üleminekutähtaeg, alkoholitootjate traditsioonilise seotuse tõttu alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise monopoliga ning sellest tuleneva usalduskaitse põhjusel. Seda aega vajavad alkoholitootjad, sõltumata sellest, kas tegemist on tööstuslike või põllumajanduslike ettevõtetega, oma tootmisstruktuuride kohandamiseks vabaturu tingimustega või ettevõtte ümberorienteerimiseks teistsugusele tootmistegevusele. Seepärast tegi Saksamaa ettepaneku pikendada üleminekutähtaega 30. septembrini 2006. aastal. Saksamaa esitas komisjonile ka konkreetsed põhjused, miks komisjoni poolt asjakohaste meetmete raames algselt 1. jaanuaril 2004. aastal lõppema pidanud üleminekuaega peaks pikendama vähemalt 2005/2006. majandusaastani. Iga teine otsus tooks endaga kaasa arvukate tööstuslike ja põllumajanduslike alkoholitootjate tegevuse lõpetamise ning paljude töökohtade kadumise.

([19]) *EKL* 1979, lk 935.
([20]) *EKL* 1985, lk 157.
([21]) Artiklis 90 (varem artiklis 95) on kirjas: "Ükski liikmesriik ei kehtesta teiste liikmesriikide toodetele mingeid otseseid ega kaudseid siseriiklikke makse, mis on suuremad samasugustele omamaistele toodetele kehtestatud otsestest või kaudsetest maksudest.
Samuti ei kehtesta ükski liikmesriik teiste liikmesriikide toodetele niisuguseid siseriiklikke makse, mis võimaldaksid teiste tootmiste kaudset kaitset."

(45) Saksamaa vaidlustab kaebuse esitaja väite, mille kohaselt 22. detsembri 1999. aasta riigieelarve stabiliseerimisseadus olevat viinud teraviljapiirituse tööstuslike tootjate diskrimineerimiseni, kuna monopoli ümberkujundamiseks piirduvat seadus abisaajate arvu minimaalse vähendamisega, nähes ette kuueaastase üleminekuaja ning vastava rahalise hüvitise, mida makstakse võrdselt nii tööstuslikele kui põllumajanduslikele alkoholitootjatele.

III. **ÕIGUSLIK HINNANG**

A. **Konkurentsireeglite kohaldatavus**

Teraviljapiiritus ei kuulu EÜ asutamislepingu lisa I alla

(46) Eelnevalt selgitati üksikasjalikult, et teraviljapiirituse töötlemine eraldati organisatoorselt monopoli alla kuuluvatest ülejäänud põllumajandusliku päritoluga alkohoolsetest toodetest (vt punktid 16 kuni 24). 1930. aastal rajati spetsiaalselt selle toote jaoks alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise monopoli raames eraldiseisev juriidilise isiku staatusega asutus DKV. 2. mai 1976. aasta seadusega kinnitas Saksamaa kahe erineva turukorraldusliku asutuse – BfB ja DKV – kooseksisteerimise säilitamisega veelkord teraviljapiirituse erilist käsitlemist.

(47) Enamus BfBle tarnitavatest baasalkoholi toodetest (destillaatidest) on ilmselgelt ette nähtud neutraalse, mitte kasutusvalmis alkoholi valmistamiseks, samal ajal kui DKVle tarnitavad destillaadid (mida Saksamaal nimetatakse puhtaks teraviljadestillaadiks [*Kornfeindestillat*]) paistavad silma oma aromaatsete omaduste poolest ning on seetõttu sobivad inimtarbimiseks.

(48) Antud erinevus on peamiselt seletatav alkoholitootjate poolt mõlemale turustusorganisatsioonile üle antava algtoodangu seisukorraga ja realiseeritud toote kvaliteediga pärast seda, kui mõlemad asutused on toodet ümber töödelnud ja/või rektifitseerinud.

(49) BfB ostab kokku peamiselt tooralkoholi (muuhulgas nii puuvilja, kartuli, melassi kui teravilja baasil valmistatut) ja müüb selle üldiselt pärast rektifitseerimist ja/või ümbertöötlemist neutraalse alkoholina.

(50) DKV ostab kokku destillaati – *Kornfeindestillat* –, mida vastavalt määrusele (EMÜ) nr 1576/89 käsitletakse juba piiritusjoogina. DKV poolt läbiviidav rektifitseerimine seisneb eelkõige lõpptoote alkoholisisalduse standardiseerimises (tootel nimega *Korn* 32% ja tootel nimega *Kornbrand* 37,5%).

(51) EÜ asutamislepingu lisas I nõukogu 18. detsembri 1959. aasta määrusega, millega määrati kindlaks teatud kindlate kaupade võtmine Euroopa Majandusühenduse asutamislepingu [22] lisa II toodete nimekirja, on välja toodud "etüülalkohol, denatureeritud või denatureerimata, mis tahes alkoholisisaldusega, valmistatud asutamislepingu lisas I loetletud põllumajandustoodetest, (v.a piiritus, likööorid jm alkohoolsed joogid või kombineeritud alkoholitooted (kontsentraatekstraktid) jookide valmistamiseks)". Seda teksti saab tõlgendada tollitariifistiku nomenklatuuri numbrite ex 22.08 ja 22.09 (praegu 22.07 ja 22.08) abil, mille all on defineeritud piiritusäädikas, piiritus, liköör ja teised alkohoolsed joogid.

(52) Tollitariifistiku selgitustes defineeritakse piiritust, mida niisiis lisas I ei käsitleta, järgnevalt: "(…) saadakse (ilma aroomainete lisamiseta) kääritatud looduslike vedelike nagu vein, õunavein või kääritatud puuviljade, kääritatud viinamarjade pressimisjääkide, teravilja või teiste sarnaste kääritatud taimsete toodete destilleerimisel; piiritus on ära tuntav erilise maitse ja eriline lõhna poolest, mis on seletatav sellega, et ta sisaldab sekundaarseid koostisosi (estrit, aldehüüdi, happeid, kõrgemaid alkohole jne), mis sõltuvad destilleerimiseks kasutatavatest lähteainetest."

(53) Samas grupis on ka "denatureerimata etüülalkohol alkoholisisaldusega alla 80% […]". Selgitustes on antud toote kohta kirjutatud: "… *ükskõik, kas inimtarbeks või tehniliseks otstarbeks mõeldud; erineb punkti A toodetest [näiteks piiritusest] isegi juhul, kui ta on sobilik inimtarbeks, kuna ei sisalda aromatiseerivaid koostisosi.*"

(54) Teraviljapiiritus on seega piiritus, mida iseloomustab aromatiseerivate koostisosade olemasolu ning mida seetõttu ei saa vaadelda etüülalkoholina. Selle kasuks räägib pealegi ka grupi ex 22.09 kohta käivate selgituste punkti C number 4 (praegu 22.08, punkt C, number 2); selgitustes rõhutatakse, et nimetatud gruppi kuuluvad lisaks etüülalkoholile ka "*Whisky ja teised kääritatud teraviljameskist (odra-, kaera-, rukki-, nisu-, maisimeskist jne) destilleerimise teel saadud piiritused*".

(55) Oma vastuses komisjonile vahetab Saksamaa teraviljaalkoholi, mida ülalnimetatud (vt punkt 53) tingimustel saab käsitleda etüülalkoholina, ära piiritusjoogiga teraviljapiiritus. Vastavalt 22. detsembri 1999. aasta riigieelarve stabiliseerimisseadusega muudetud alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise seaduse sõnastusele on Saksa seadusandja teraviljaalkoholi ja teraviljapiiritust just nimelt seetõttu erinevalt käsitlenud, et tegemist on eriliigiliste toodetega.

(56) Seega jääb komisjon oma arvamuse juurde, mille kohaselt nende toodete puhul on tegemist erinevate produktidega; esimene on mõeldud neutraalse alkoholi valmistamiseks, samal ajal kui teisele, käesolevas menetluses käsitletavale, lisatakse aromatiseerivaid ja maitset andvaid koostisosi.

(57) Määruse (EMÜ) nr 1576/89 artikli 1 lõikes 1 täpsustatakse, et määrus käsitleb piiritusjookide mõiste määratlemist, markeerimist ja kujundust.

(58) Nimetatud määruse artikli 1 lõikes 4 tuuakse välja piiritusjookide erinevad kategooriad. Punkti c) all on "teraviljapiiritusjook" defineeritud kui:

"1. Piiritusjook, mis on saadud kääritatud teraviljameski destilleerimisel ja millel on toorainest tulenevad organoleptilised omadused. Saksamaal või ühenduse nendes piirkondades, kus saksa keel on üks ametlikest riigikeeltest, võib mõiste "teraviljapiiritusjook" asendada nimetustega "Korn" või "Kornbrand", niivõrd kui antud jooki toodetakse nendes regioonides traditsioonilisel viisil ning kui teraviljapiiritusjooki saadakse lisandite juurdepanemiseta alljärgnevalt:

— *kas eranditult tervetest kõigi koostisosadega nisu-, odra-, kaera-, rukki- või tatrateradest saadud kääritatud teraviljameski destilleerimise teel*

— *või esimeses alalõigus kirjeldatud destillaadi korduval destilleerimisel.*

2. Nimetusega "teravilja-brandy" tähistatud teraviljapiiritusjook peab olema saadud kääritatud teraviljameski destilleerimise teel, tema alkoholisisaldus peab olema alla 95% ja toorainest tulenevad organoleptilised omadused säilinud."

(59) Antud juhul tarnivad teraviljapiirituse tootjad DKVle määruses (EMÜ) nr 1576/89 kirjeldatud protsessis saadud toodet ("*Kornfeindestillat*"), mida DKV seejärel enne realiseerimist vajadusel rektifitseerib ja/või töötleb.

[22] EÜT 7, 30.01.1961, lk 61/71

(60) Saksamaa on arvamusel, et komisjon ei tohiks sellele tekstile tugineda, kuna selles on esitatud ainult piiritusjookide turustamise reeglid tarbijakaitse huvides. Komisjon ei vaidlusta, et see on määruse eesmärk, siiski ei saa mingil juhul välistada, teksti kasutamist vahetult konkurentsireeglite alla kuuluva teraviljapiirituse kui piiritusjoogi kirjeldamiseks ja defineerimiseks. Seetõttu nendib komisjon, siinkohal lõplikku otsust teha tahtmata, et tema seisukoht kõnealuste toodete liigitamise küsimuses tugineb sellele tuletatud õigusest pärinevale sättele.

(61) Oma teadetes komisjonile viitab Saksamaa sellele, et EÜ asutamislepingu lisa I sõnastus on igas keeleversioonis erinev. Nii puuduvat sõna "piiritus" ingliskeelses ja hollandikeelses väljaandes, neis olevat juttu ainult "likööris" ja "piiritusjookidest". Siinkohal märgib komisjon, et selles suhtes on nii saksakeelne väljaanne kui teised keeleversioonid ühetähenduslikud ning "piiritus" on neis kahtlemata ära nimetatud. Keeleversioone, mis nagu inglis- ja hollandikeelne piiritust selgesõnaliselt ei nimeta, tuleb tõlgendada ja kohaldada teiste keeleversioonide valguses ning neid võib mõista ainult nii, et piiritus kuulub teiste alkohoolsete jookide hulka, mis samuti on lisa I rakendusvaldkonnast välja arvatud.

(62) Põllumajandussaaduste ühise turu haldamise ja edasiarendamise raames andis nõukogu 8. aprillil 2003. aastal välja määruse (EÜ) nr 670/2003, milles sätestatakse põllumajandusliku päritoluga etüülalkoholi turgu käsitlevad erimeetmed ([23]). Selle määrusega peab esimest korda loodama ühine turuorganisatsioon põllumajandusliku päritoluga alkoholi tarbeks.

(63) Komisjon võttis oma otsuses menetluse algatamise kohta oma argumentatsiooni aluseks mõned punktid sellest määrusest, mis tol ajal oli veel konsultatiivses faasis. Majanduslikult võis olla kasulik mõjutada nii selle õigusakti eeltööd kui nõukogu määruse lõplikku sõnastust, sest need toetasid antud juhul komisjoni arusaama, mille kohaselt teraviljapiirituse puhul on tegemist töötustootega. Nii jäeti piiritusjoogid esimeses eelnõus määruse (EMÜ) nr 1576/89 tähenduses artikli 1 rakendusvaldkonnast selgesõnaliselt välja. Määruse lõppredaktsioonis on asjaomased põllumajandustooted defineeritud EÜ asutamislepingu lisale I toetudes. Artiklis 1 viidatud tollitariifistiku grupis, mille kohta määrus kehtib, ei ole nimetatud piiritust teraviljapiirituse kujul, vaid ainult denatureeritud või denatureerimata etüülalkoholi ja denatureeritud piiritust.

([23]) EÜT L 97 15.04.2003, lk 9.

(64) Seepärast järeldab komisjon, et teraviljapiiritus on EÜ asutamislepingu lisa I rakendusvaldkonnast välja arvatud piiritusjook, mille suhtes kehtivad EÜ konkurentsireeglid.

B. **Kõnealuseid meetmeid tuleb käsitleda olemasoleva abina EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses**

(65) Komisjon on tõestanud, et teraviljapiiritus on tööstustoode, mille suhtes kohaldatakse EÜ asutamislepingu artiklite 87 ja 88 sätteid.

(66) Vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 87 lõikele 1 on "niivõrd kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, (…) igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu sedavõrd, kui see takistab liikmesriikide vahelist kaubandust."

Tootmiskulude katmine

(67) Kõnealused meetmed annavad teraviljapiirituse tootjatele eelise, kuna nad garanteerivad tootjatele tootmiskulude katmise antud tootmisõiguste raames, olenema hinnast, millega toode lõpuks Saksa turule jõuab. Meenutuseks: ajavahemikus 1999/2000 ostis DKV teraviljapiiritust kokku hinnaga 263 Saksa marka üks hektoliiter, et seda siis turustada hinnaga 157 Saksa marka hektoliiter, mis kõnealusel perioodil vastab toetustele 36,6 miljoni Saksa marga (18,7 miljoni euro) ulatuses. Nii saavad Saksa teraviljapiirituse tootjad müüa oma toodangut majanduslikes tingimustes, mis on oluliselt soodsamad võrreldes tingimustega, mis kehtiksid siis, kui nad oma toodangut otse, normaalsetes turutingimustes – see tähendab ilma märkimisväärsete monopolipoolsete subsiidiumiteta - turustaksid.

(68) Juhul kui DKV ise ei ole teraviljapiirituse tootmisprotsessi kaasatud, saavad asjaomased tootjad vastavalt oma tootmisõigustele hüvitist selles määras, milles DKV teraviljapiirituse rektifitseerimise, turustamise, ladustamise jne pealt kokku hoidis.

(69) Tänu sellele abile saavad Saksa tootjad tootmisõiguste alla mitte käiva osa teraviljapiiritusest, mille nad otse turustada võivad, müüa niisuguste hindadega, mida neil poleks võimalik küsida, kui nad tänu monopolile ülejäänud DKVle müüdud toodangu eest kõrgendatud hinda ei saaks.

(70) See soodustus avaldab mõju asjaomase ettevõtte jooksvatele tootmis- ja turustamiskuludele, s.t tegevuskuludele.

Hüvitised

(71) Eelist tootjatele kujutavad endast ka niinimetatud hüvitised, mida neile antakse tootmiskulude katmise asemel, kui nad monopolist ennetähtaegselt välja astuvad, võimaldamaks neil vajadusel "vabal" teraviljaviinteraviljapiirituse turul püsima jääda. Antavad vahendid asendavad toetusi teatud kindla toote valmistamiseks ja turustamiseks, on oma olemuselt aga samasugused toetused. Seejuures ei oma tähtsust, kas hüvitisi kasutatakse "vabal" teraviljapiirituse turul püsima jäämiseks või teistel eesmärkidel, nagu näiteks tootmisettevõtte sulgemiseks või ümberstruktureerimiseks.

(72) Riigieelarve stabiliseerimisseadusega, mis peab vähendama piiritusemonopoli raames makstavate toetuste koguhulka, luuakse ilmselgelt tasakaalustatud üleminekukorraldus, mis vastab kõigi tootjate vajadustele nende iseärasusi ja eesmärke arvestades. Sellega seoses olgu meenutatud, et kõigil tootjail ei ole ühesugused piirangud; nii näiteks on põllumajanduslikud tootjad seadusega kohustatud järgima tootmisel majandusringluse ökoloogilist põhimõtet.

(73) Hüvitised ei ole seotud investeeringutega ning puudutavad seega soodustusi saavate tootjate tegutsevaid ettevõtteid.

(74) Meetmete rahastamine toimub riiklikest vahenditest, ükskõik, kas tegemist on tootmiskulude toetustega või hüvitistega. Puudujääk kokkuostuhinna ja toote Saksamaa turuhinna vahel makstakse kinni riigieelarvest; see kehtib ka hüvitiste kohta nendele tootjatele, kes monopolist ennetähtaegselt välja astuvad.

(75) Meetmete eesmärgiks on teraviljapiirituse tootmise toetamine. Seega on neil selektiivne iseloom.

(76) Meetmed kahjustavad täiesti ilmselgelt ühisturu konkurentsi ja piiravad liikmesriikide vahelist kauplemist, kuna Saksa tootjad konkureerivad teiste liikmesriikide tootjatega, kes võib-olla soovivad Saksa turul realiseerida samalaadset alkoholi. Nagu kolmandad isikud mitmel korral märkisid, tohib nimetust teraviljapiiritus ("*Kornbranntwein*") juba tsiteeritud määruse (EMÜ) nr 1576/89 kohaselt kasutada eranditult "Saksamaal või ühenduse nendes piirkondades, kus saksa keel on üks ametlikest riigikeeltest [24]," toodetud joogi kohta, "niivõrd kui seda jooki toodetakse nendes regioonides traditsioonilisel viisil …". Peale selle konkureerib teraviljapiiritus teiste liikmesriikide piirituste ja piiritusjookidega. Tõsiasi, et kohus Hansen/Sektkellerei C. A. Kupferbergi kohtuasjas otsustas, et EMÜ lepingu artikleid 95 ja 37 saab tõlgendada monopoliasutuse poolt ostetava piirituse müügihinna faktilise vähendamisega mitte vastuolus olevana, kui "ka teiste liikmesriikide toodetele ei kehtesta mingeid otseseid ega kaudseid siseriiklikke makse, mis on suuremad samasugustele kodumaistele toodetele kehtestatud otsestest või kaudsetest maksudest", ei mõjuta komisjonipoolset hinnangut riiklikele toetustele.

(77) Seega on väljaspool kahtlust, nagu takistaksid kõnealused meetmed liikmesriikide vahelist kauplemist.

(78) Järelikult on kõnealuste meetmete korral tegemist riikliku abiga EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 mõistes. Kuna need meetmed peavad katma asjaomase ettevõtte jooksvad kulud, on tegemist tegevusabiga.

(79) Pärast Saksamaa, kaebuse esitaja ja asjaomaste kolmandate isikute edastatud tõendusmaterjali läbivaatamist nendib komisjon, et 22. detsembri 1999. aasta riigieelarve stabiliseerimisseadusega taotleti 2. mai 1976. aasta alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise seaduse muutmist, eesmärgiga kaotada teraviljapiirituse tootmiseks antavad toetused. Järgnevalt konstateerib komisjon, et Saksamaa teatas 1976. aasta seadusest lähtuvatest meetmetest, mis tuginevad põllumajandustoodete kohta kehtivatele sätetele, aprillis 1976 ning et see teatis ei põhjustanud tookord edasisi märkuseid.

(80) Vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 88 lõikele 1 ja määruse (EÜ) nr 659/1999 artiklile 18 soovitas komisjon 19. juuni 2002. aasta otsusega Saksamaale asjakohaste meetmete võtmist, kuna komisjon oli jõudnud järeldusele, et teraviljapiiritust tuleb pidada tööstustooteks ning et kõnealused meetmed kujutavad endast ühisturuga kokkusobimatut abi, millele Saksamaa siiski vastu vaidles.

(81) Saksamaa teatas nõuetele vastavalt alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise seadusega seotud riiklikest toetustest, kaasa arvatud 2. mai 1976. aasta seaduse järgsetest abimeetmetest teraviljapiirituse jaoks, ilma et komisjon oleks tookord teinud märkusi nende kooskõlalisuse suhtes ühenduse konkurentsireeglitega. Saksamaa andis tookord komisjonile teada, et kavatseb meetmed ellu viia. Järelikult on tegemist olemasoleva riigiabiga määruse (EÜ) nr 659/1999 artikli 1 lõike b) punkti ii) tähenduses.

[24] Komisjoni poolt lisatud allajoonimine.

(82) Oma 19. juuni 2002. aasta otsuses asjakohaste meetmete kohta ei liigitanud komisjon ka siis 22. detsembri 1999. aasta seadusest tulenevaid meetmeid uueks abiks.

(83) 22. detsembri 1999. aasta riigieelarve stabiliseerimisseaduse tegelik eesmärk seisnes abisaajate ringi vähendamises ja antavate toetuste alandamises. See ei muuda midagi 2. mai 1976. aasta seadusega rakendatud süsteemi põhiolemuses, mille kohaselt tootjate kulutused kaeti teraviljapiirituse turuhinnast olenemata. Sama kehtib ka hüvitiste kohta, mida makstakse monopolist ennetähtaegse väljaastumisel korral ning mis teatud aja jooksul toetusi asendavad.

(84) Seepärast ei olnud 1999. aasta riigieelarve stabiliseerimisseadusest enne selle jõustumist vaja komisjonile ametlikult teatada .

(85) Niisugune käsitus vastab Euroopa Ühenduste Kohtu otsusele 9. augusti 1994. aasta kohtuasjas C 44/03 (“*Namur-Les assurances du crédit SA*”) ([25]). Antud juhul otsustas üks ühiskondlik asutus oma tegevust laiendada, mistõttu riiklikud toetused, mida talle oli antud enne lepingu jõustumist rakendunud seadusandluse alusel, oleksid soodustanud ka laiendatud ärivaldkonna tegevust. Kohus otsustas, et sellesarnasel juhul ei saa olla seisukohal, et tegemist on abi kohaldamise või muutmisega EÜ asutamislepingu artikli 93 lõike 3 mõistes, kuna antud otsus jõustub ilma seadusega rakendatud abikava muutmata.

(86) Seetõttu ei kehti abi korral, mida antakse enne lepingu jõustumist olemasoleva abikava alusel, ei eelneva teatamise kohustus ega rakenduskeeld vastavalt artikli 93 lõikele 3, vaid abi tuleb sama artikli lõikel 1 kohaselt jooksvalt kontrollida.

“Liikmesriike ei saa sundida – ilma õiguslikku ebakindlust tekitamata – et nad teavitaksid komisjoni uutest ja reorganiseeritud toetustest, mida antakse ettevõttele, kes on mingist kehtivast toetuskorraldusest osasaaja, ning nõuda nende allumist komisjoni preventiivsele kontrollile; sama kehtib ka kõikide meetmete korral, mis puudutavad antud ettevõtte tegevust ja võivad mõju avaldada ühisturu funtsioneerimisele või konkurentsile.”

(87) Komisjon ühineb antud hinnanguga.

(88) Selle kõige taustal algatas komisjon määruses (EÜ) nr 659/1999 ette nähtud menetluse.

([25]) *OK* 1994, lk I-3829.

a) Ettevalmistavad meetmed vastavalt määrusele (EÜ) nr 659/1999

(89) Määruse (EÜ) nr 659/1999 artiklis 17 on pealkirja “Koostöö vastavalt asutamisepingu artikli 93 lõikele 1” all kirjutatud:

“(1) *Olemasoleva toetuskorralduse kontrollimiseks koostöös asjaomase liikmesriigiga peab komisjon vastavalt asutamislepingu artikli 93 lõikele 1 saama liikmesriigilt kogu vajaliku teabe.*

(2) *Kui komisjon jõuab esialgsele arvamusele, et olemasolev toetuskorraldus ei sobi või enam ei sobi kokku ühisturuga, teatab ta sellest kõnealusele liikmesriigile ja annab talle võimaluse omapoolsete märkuste esitamiseks ühe kuu jooksul …”*

(90) 22. veebruari 2002. aasta kirjaga viitas komisjon nõuetekohaselt Saksamaale, et komisjon on pärast Saksamaa vastuste ja kaebuse esitajate poolt edastatud faktide kontrollimist jõudnud lõppjäreldusele, et kõnealuste abimeetmete suhtes kohaldatakse EÜ konkurentsireegleid ning et antud juhul ei saa rakendada põllumajandustoodete suhtes kehtivad erisätted, kuna teraviljapiiritus on tööstustoode ja ei kuulu seega EÜ asutamislepingu lisa I loetelusse.

(91) Pärast seda, kui komisjon oli märkinud, et Saksamaa teraviljapiirituse tootjaid soodustavad meetmed kujutavad endast olemasolevat abi, mille kokkusobivus EÜ asutamislepingu sätetega on kaheldav, nõudis komisjon Saksamaalt vastavalt määruse (EÜ) nr 659/1999 artiklile 17 omapoolsete märkuste esitamist ühe kuu jooksul pärast 22. veebruari 2002. aasta kirja kättesaamist. Peale selle paluti Saksamaal esitada asjakohased ettepanekud oma alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise monopoli seadusandluse muutmiseks, nii et see oleks kokkusobiv EÜ asutamislepingu artikli 87 sätetega.

(92) 19. märtsi 2002. aasta kirjaga vaidles Saksamaa komisjoni hinnangule vastu ja tõi rõhutas uuesti, et teraviljapiirituse korral tuleb kohaldada põllumajandustoodete kohta kehtivaid sätteid.

b) Ettepanek asjakohaste meetmete kohta

(93) Määruse (EÜ) nr 659/1999 artiklis 18 on asjakohaste meetmete kohta kirjutatud:

“Kui komisjon jõuab liikmesriigi poolt vastavalt artiklile 17 esitatud teavet silmas pidades järeldusele, et olemasolev abikava ei sobi või enam ei sobi ühisturuga kokku, siis soovitab ta asjaomasele liikmesriigile asjakohaseid meetmeid. Soovitada võidakse isäranis järgmist: a) abikava sisulist muutmist või b) menetluseeskirjade kehtestamist või c) abikava lõpetamist.”

(94) Vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 88 lõikele 1 koostoimes määruse (EÜ) nr 659/1999 artikliga 18 soovitas komisjon Saksamaale 19. juuni 2002. aasta otsusega asjakohaseid meetmeid, et muuta teraviljapiirituse kohta käiva Saksa seadusandluse (2. mai 1976. aasta seadus ja 22. detsembri 1999. aasta seadus) asjaomaseid sätteid järgnevas tähenduses:

a) põllumajanduslikud ja tööstuslikud teraviljapiirituse tootjad ei tohi seaduses tagatud hinna säilitamiseks enam saada tegevusabi rahaliste toetuste vormis.

b) nende õigus mis tahes vormis muudele toetustele hüvitisena võimaliku ennetähtaegse süsteemist välja astumise eest ei tohi enam kauem edasi kesta.

c) seadusemuudatused peavad järgnema võimalikult kiiresti alates 2002/2003. majandusaastast ning olema jõustunud hiljemalt 1. jaanuariks 2004. aastal.

d) Saksamaa teavitab komisjoni tarvitusele võetud asjakohastest meetmetest aruandega, mis tuleb esitada hiljemalt 2003. aasta esimese kvartali lõpuks. Teine aruanne meetmete faktilisest ümberkorraldamisest tuleb komisjonile esitada hiljemalt 2003. aasta novembri lõpuks.

C. **Hinnang saksamaa poolt abimeetmete õigustuseks esitatud kohtupraktikale**

(95) Euroopa Ühenduste Kohus on mitmel korral teinud märkusi Saksamaa alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise monopoli seaduslike sätete kokkusobivuse kohta EÜ asutamislepingu teatud nõuetega (vrdl eriti kohtuotsuseid kohtuasjas Hansen/Sektkellerei C. A. Kupferberg, vt punkt 42).

(96) Oma vastustes komisjonile tugineb Saksamaa mainitud kohtupraktikale ja väidab sellest tulenevalt, et 2. mai 1976. aasta alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise seaduse sätted on juba kohtu poolt kontrollitud ja kinnitatud. Järelikult ei saa komisjon alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise seadust (22. detsembri 1999. aasta seaduse abil tehtud muudatustega) kahtluse alla seada, kuna kohus ei ole sellele vastuväiteid esitanud.

(97) Seepärast on otstarbekas mainitud kohtuasjadel pikemalt peatuda.

(98) Ülalpool märgitud kohtuasjades paluti kohtult eelotsust Saksamaa alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise monopoli poolt rakendatud maksusätete seadusjõulisuse kohta, pidades silmas EÜ asutamislepingu artikleid 37 ja 95 (praegu artiklid 31 ja 90). Kohus esitas oma märkused alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise seadusest tulenevate maksuabinõude kokkusobivuse kohta EÜ asutamislepingu sätetega.

(99) Oma otsuses piirdus kohus sellele osutamisega, et "*artiklite 92 ja 93 rakendamisel on komisjonile asjasse sekkumiseks jäetud lai mänguruum, samal ajal kui artikkel 37 peab kehtima otseselt*", s.t kohus kinnitas seega, et komisjon on EÜ asutamislepingu alusel õiguspädev hindama kõnealuseid meetmeid toetusõiguslikust seisukohast lähtuvalt.

(100) Lisaks sellele selgitab kohus üksikasjalikult, et ehkki nii artiklitel 92 ja 93 kui ka artiklil 37 on ühine eesmärk takistada liikmesriikidel "*riikliku monopoli tegevuse või abi andmise kaudu*" ühisturu konkurentsitingimuste kahjustamist või teiste liikmesriikide tootjate või turustajate halvemasse olukorda seadmist, on siiski tegemist sätetega, mis "*omavad erinevaid rakendustingimusi riiklike meetmete erinevate vormide korral*". Lõpuks selgitas kohus, et konkreetsel juhul ei olevat vajalik kontrollida, mil määral on artiklite 92 ja 93 sätted kohaldatavad asjaomaste põllumajandustoodete ja nende turustamise jaoks.

(101) Selle põhjenduse alusel ei saa järeldada, nagu oleks kohus seisukohal, et EÜ asutamislepingu toetusõiguslikud sätted ei ole kohaldatavad teraviljapiirituse monopoli poolt makstavatele toetustele.

(102) Saksamaa tunnistab küll, et kohus ei ole otseselt väljendanud oma arvamust monopoli õiguspärasuse kohta artiklite 92 ja 93 suhtes, kinnitab aga, et kohus on kõnealuse toote ilmselgelt liigitanud põllumajandustoodete hulka, mis võib olla ühise turuorganisatsiooni objektiks.

(103) Komisjon nendib, et kohus ei ole väljendanud oma arvamust kõnealuse riikliku abi kohta. Komisjon on seepärast seisukohal, et kohtuotsused, millele Saksamaa käesolevas asjas toetub, ei hõlma ei kõnealuse toote liigitust ega Saksamaa teraviljapiirituse tootjatele antava abi õiguslikku hinnangut. Seega ei puutu tsiteeritud kohtulahendid käesoleva juhtumi puhul asjasse.

D. **Abi kokkusobivus**

(104) EÜ asutamislepingu artikli 87 lõikes 2 on ära toodud konkreetsed abi liigid, mis on EÜ asutamislepinguga kooskõlas. Abi liigi ja olemuse alusel on siiski selge, et artikli 87 lõike 2 punktides a, b ja c nimetatud erijuhud ei hõlma käesolevat juhtumit.

(105) Artikli 87 lõikes 2 on loetletud abi liigid, mida võib pidada ühisturuga kokkusobivaks. On ilmselge, et kõnealuse abikava korral ei ole tegemist ei ühise Euroopa huvides oleva tähtsa projekti edendamisega ega mingi liikmesriigi majanduselu märkimisväärse takistuse kõrvaldamisega ega kultuuri edendamise ja kultuurielu säilitamisega artikli 87 lõike 3 punktide b ja d mõttes.

(106) Silmas pidades regionaalarengu huvides loodud erandeeskirju artikli 87 lõike 3 punktides a ja c tuleb märkida, et kõnealune abi kehtib eranditult kõigi Saksamaa piirkondade kohta. Samuti seisab väljaspool kahtlust, et abi ei ole määratud ka erandeeskirjade tähenduses mingi kindla majandusharu arengut soodustavate (artikkel 87 lõige 3 punkt c) meetmete võtmiseks teadusuuringute ja arengu, keskkonnakaitse, tööhõive või hariduse valdkonnas vastavalt asjaomastele ühenduse juhenditele või suunistele. Kuna seoses mingite kindlate majandusharude arenguga ei saa ka millelegi muule toetuda, liigitatakse kõnealune abi ühisturuga kokkusobimatuks.

(107) Komisjon on siiski veendunud konkreetsete põhjuste olemasolus, mis lubavad selle kasuks rääkida, et Saksamaal praktiseeritav süsteem jääb veel teatud üleminekuajaks püsima.

(108) Niisiis protesteeris pärast menetluse algatamist kogu asjaomane ringkond, välja arvatud piiritusjookide tööstuse esindaja, komisjoni ettepandud tähtaja vastu. Saksamaa selgitas komisjonile üksikasjalikult, et mitmeaastane tähtaeg on ilmtingimata vajalik küsimuse all oleva abi kaotamiseks vastuvõetavates tingimustes, ilma et asjaomased tootjad, kes senini on kasu saanud nõuetekohaselt teatatud ja komisjoni poolt aastakümnete vältel vaidlustamata toetussüsteemist, oleksid oma eksistentsis ohustatud.

(109) Ennekõike võttis komisjon teadmiseks, et teraviljapiirituse tootmises algab majandusaasta 1. oktoobril ja lõpeb järgneva aasta 30. septembril. Komisjon arvestab seda tähtaja kindlaksmääramisel, kuni milleni Saksamaa peab olema seadusreformi ellu viinud.

(110) Saksamaa selgitas komisjonile veenvalt, et tööstuslikud ja põllumajanduslikud alkoholitootjad, kes siiani monopoli raames toodetud destillaadi DKVle müüsid ja edaspidi uue süsteemi raames ise teraviljapiiritust turustada soovivad, peavad ette võtma märkimisväärseid investeeringuid. Selle hulka kuulub näiteks uute destilleerimisaparaatide muretsemine või uute hoonete ja laoruumide püstitamine (terasmahutid, puust vaadid, laboritarbed, villimisliin, laoruum pakendatud kauba jaoks, ehitusloa taotlemine jne). Saksamaa hinnangul peab alkoholitootja, kelle aastatoodang on 1 000 hektoliitrit teraviljaalkoholi, niisuguse alkoholikoguse turustamiseks igal aastal investeerima vähemalt 400 000 eurot.

(111) Ilmselgelt ei ole vajalikud ümberkorraldused teostatavad, kui ei garanteerita lisatähtaega, mille jooksul säilitatakse olemasolev rahaline abi, olgu siis tootmiskulude katmise või hüvitiste vormis. See kehtib eelkõige väikeste alkoholitootjate kohta, keda on asjaomastest ettevõtetest ja/või põllumajandusettevõtetest valdav enamus.

(112) Komisjon tunnustab Saksamaa avalduse põhjendatust niivõrd, kui on võimalik tõestada, et aastakümnete vältel antud abi äkiline lõpetamine ohustab suurema osa meetmetega seotud ettevõtete, eelkõige põllumajanduslike alkoholitootjate, eksistentsi. Seetõttu tuleb määrata üleminekutähtaeg, mis on arvestatud nii, et alkoholitootjad saavad oma tootmistegevuse selle aja jooksul uuele olukorrale vastavalt ümber kohandada.

(113) Komisjon võtab samuti teadmiseks, et teraviljapiiritus konkureerib teiste toodetega, mis kuuluvad EÜ asutamislepingu lisa I alla ja abi saavad. Kuna antud juhul on siiski tegemist tegevustoetusega, tuleb abi andmine kohaselt määratud tähtaja jooksul lõpetada: eespool olevatele selgitustele tuginedes peaks antud kontekstis olema kohane abikava säilitamine edasise kahe ja poole aasta jooksul (kuni 30. septembrini 2006. aastal).

(114) Seepärast on komisjon järgneval seisukohal:

a) põllumajanduslikel ja tööstuslikel teraviljapiirituse tootjatel ei ole edaspidi õigust tegevusabile seaduses tagatud hinna säilitamiseks makstavate toetuste vormis.

b) samuti ei ole neil edaspidi õigust nõuda mis tahes vormis muud abi hüvitisena võimaliku ennetähtaegse süsteemist lahkumise eest.

c) seadusemuudatused tuleb vastu võtta võimalikult kiiresti pärast 2005/2006. majandusaasta algust ning need peavad jõustuma hiljemalt 30. septembril 2006.

d) Saksamaa peab komisjoni teavitama võetud asjakohastest meetmetest aruandega, mis tuleb esitada hiljemalt 2005. aasta teise kvartali lõpuks. Teine aruanne meetmete tegelikust rakendamisest tuleb komisjonile esitada hiljemalt 2006. aasta lõpuks,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Saksa alkohoolsete jookide tootmise ja turustamise seaduses ette nähtud teraviljapiirituse tootjaid soodustav abikava on ühisturuga kokkusobimatu.

Artikkel 2

Saksamaa võtab kõik vajalikud meetmed, et artiklis 1 nimetatud abikava lõpetada 30. septembriks 2006.

Artikkel 3

Hiljemalt 30. juuniks 2005 teavitab Saksamaa komisjoni abikava tühistamiseks kavandatud meetmetest.

Hiljemalt 31. detsembriks 2006 teavitab Saksamaa komisjoni võetud meetmete tegelikust rakendamisest.

Artikkel 4

Käesolev otsus on adresseeritud Saksamaa Liitvabariigile.

Brüssel, 16. november 2004

Komisjoni nimel

komisjoni liige

Mario MONTI